

dr hab. Sławomir Cudak

Społeczna Akademia Nauk w Łodzi

PREFEROWANE WYBORY PRZYSZŁYCH ZWIĄZKÓW MAŁŻEŃSKO-RODZINNYCH PRZEZ DORASTAJĄCĄ MŁODZIEŻ

MARITAL AND FAMILY RELATIONSHIP PREFERRED BY YOUTH

Streszczenie

Współcześnie następują dynamiczne przemiany społeczne, gospodarcze i polityczne. Przemiany te warunkują tworzenie się nowego modelu funkcjonowania małżeństw i rodziny. Rodzina współczesna przeżywa wielostronne sytuacje kryzysowe. Osłabiona kondycja rodziny nie powoduje jej zaniku, gdyż większość badanej młodzieży wybiera małżeństwo i rodzinę w swych przyszłych planach życiowych. Niewielka część młodzieży preferuje w przyszłości funkcjonowanie w konkubinacie bądź innych związkach alternatywnych.

Słowa klucze: małżeństwo, rodzina, kohabitacja, singiel, samotne macierzyństwo

Abstract

Nowadays we witness dynamic social, economic and political transformations. Those changes influence formation of the new model of marriage and family functioning. Modern family experiences multiple crisis situations. Weaken condition of family does not induce its disappearance because majority of researched youth choose marriage and family in their future plans. Minor part of youth prefers functioning in alternative types of relationship in the future.

Key words: marriage, family, cohabitation, single, lonely motherhood

Wprowadzenie

Proces globalizacji społeczeństw, przemiany kulturowe, społeczne i gospodarcze mają niewątpliwy wpływ na zmianę w hierarchii systemu wartości jednostek ludzkich, w tym przede wszystkim młodzieży. Nowo powstałe i już ukształtowane współcześnie zjawiska funkcjonujące w społeczeństwie powodują nowe potrzeby w społecznej, emocjonalnej sferze życia małżeńskiego i rodzinnego.

Małżeństwo i rodzina współczesna, jak dowodzi S. Kawula¹, przypomina mozaikę pod względem swych kształtów, funkcjonowania, struktury – zwłaszcza w spełnianiu swych funkcji pierwotnych z prokreacyjną i socjalizacyjną na czele oraz emocjonalno-ekspresyjną i opiekuńczą. Małżeństwo w swej istocie jest związkiem osobowym dwojga ludzi odmiennej płci. Ujęcie encyklopedyczne małżeństwo określa jako „związek kobiety i mężczyzny uznany przez prawo, religię lub zwyczaj, (...) kształt i charakter zależy od kultury, prawa, religii i rozwoju ekonomicznego danego państwa”².

Małżeństwo jest związkiem o charakterze społecznym, tworzy mieszanekę cech osobowości obojga partnerów, łączących ich relacji, a także oczekiwań ze strony społeczeństwa. Dlatego też małżeństwo posiada podwójny wymiar – indywidualny, kojarzony z satysfakcją małżonków i zbiorowy – obejmujący zachowanie ciągłości biologicznej i społecznej. Według licznych opinii małżeństwo powinno być oparte na więzi osobowej, na indywidualnych oczekiwaniach, na pragnieniu bycia razem i wzajemnym zainteresowaniu³.

Istotę i znaczenie małżeństwa w życiu społecznym, jednostkowym, emocjonalnym, aksjologicznym i chrześcijańskim trafnie określił kardynał Stefan Wyszyński. Stwierdził, iż „małżeństwo jest szczególnym rodzajem przymierza. Ma ono znamię instytucji społecznej i społecznie koniecznej, ale realizowanej przez ludzi świadomie i dobrowolnie. (...) W niej osoba ludzka porzuca swoją samotność i otwiera się dla innej osoby; wiąże się z nią na wspólną drogę życia, która jest zarazem drogą dawania nowego życia. Małżeństwo jest naturalnym początkiem rodziny”⁴.

Małżeństwo stanowi dość trudny związek mężczyzny i kobiety, gdyż dostosowanie się do wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej, do realizowania wspólnych celów, trwałości związku, miłości partnerów małżeńskich utrudniają jednocześnie uwarunkowania tkwiące wewnątrz małżeństwa i rodziny oraz zewnętrzne – globalne komponenty życia społecznego, ekonomicznego i gospodarczego. Dlatego też wybór partnera czy partnerki do związku małżeńskiego, obok uczucia miłości, opiera się często, według teorii racjonalnego wyboru G. Beckera⁵, na takich istotnych przesłankach, jak: cechy osobowościowe partnerów, poziom wykształcenia, wykonywany lub wyuczony zawód, pozycja społeczna rodziny pochodzenia, posiadanie dóbr materialnych i inne. Współczesna młodzież często odkłada na późniejsze lata związek małżeński. Poprzedza go niejednokrotnie związkiem kohabitacyjnym. Partnerzy podejmujący decyzję o przyszłym małżeństwie, dokonują wewnętrznej

¹ S. Kawula, *Kształt rodziny współczesnej*, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006.

² D. Kalisiewicz, *Mała encyklopedia PWN*, wyd. PWN, Warszawa 2000, s. 462.

³ A. Kotlarska-Michalska, *Małżeństwo jako przedmiot badań socjologicznych*, „Roczniki Socjologii Rodziny” 1993, Tom V.

⁴ J. Kiedos, *Małżeństwo – rodzina – wychowanie w wypowiedziach Stefana Wyszyńskiego*, [w:] *Rodzina. Historia i współczesność*, red. W. Korzeniowska, U. Szusić, Kraków 2006, s. 11.

⁵ G. Becker, *Ekonomiczna teoria zachowań ludzkich*, Warszawa 1990.

analizy jednostkowej w zakresie zysków i strat wynikających z zawarcia formalnego i prawnego związku małżeńskiego. Porównują oni przyszłe małżeństwo i rodzinę do dotychczasowego życia w stanie wolnym, niezależnym i samodzielny bądź też do dotychczasowego związku kohabitacyjnego bez wzajemnych zobowiązań.

Współczesne małżeństwa przeżywają różne sytuacje kryzysowe, coraz powszechniej widoczne są w obrazie rzeczywistości społecznej alternatywne formy małżeńsko-rodzinne. Ze społecznego i prawnego punktu widzenia małżeństwa monogamiczne w Polsce, choć są w pewnym stopniu nietrwałe, stanowią dość efektywną formę uznawaną w społeczeństwie. Tworzą one prawnie usankcjonowane pełne rodziny, które regulują optymalizację socjalizacji, przekazywanie kultury, wartości, dziedziczenia własności.

Pierwszy okres życia w związku małżeńskim stanowi asymilację lub dezintegrację kultury, wartości, norm społecznych, moralnych, tradycji partnera i partnerki, którzy w różny sposób reagują na wydarzenia zachodzące w rodzinie i poza rodziną⁶.

Zbigniew Tyszka⁷, dokonując analizy funkcjonowania współczesnej rodziny wymienia jej cechy, które nie są sprzyjające w jej życiu społeczno-emocjonalnym. Należą do nich:

- malenie więzi emocjonalnych,
- postępujący proces atomizacji oraz indywidualizacji jednostek, także w ramach życia rodzinnego,
- ograniczanie autorytetu ojca w rodzinie,
- ograniczenie diety w rodzinie,
- osłabianie spójności i dezintegracja znacznej części rodzin.

W rodzinie współczesnej, jak dowodzi F. Adamski⁸, następuje reorganizacja władzy rodzinnej, znaczną jej część przejmuje żona, matka. Główną przyczyną kształtowania się modelu partnerskiego w rodzinie jest wzrost niezależności ekonomicznej i psychicznej kobiety, które stanowią o poszerzaniu jej samodzielności życiowej. Bardziej radykalny w swych poglądach dotyczących sprawowania władzy rodzicielskiej jest Cz. Cekiera⁹ stwierdzając, iż rodzina współczesna, matriarchalna, gdzie przeważnie matka organizuje życie rodzinne jest nietrwała, niby partnerska lub demokratyczna, a w rzeczywistości pajdokratyczna, w której dzieci rządzą lub manipulują rodzicami (...) jest często rodzina trójkątna lub czworoboczna, gdzie mama ma oprócz męża przyjaciela, a ojciec przyjaciółkę, albo też (...) rodzice żyją w luźnych związkach jako kohabitanci lub konkubenci bez związku sakramentalnego”.

⁶ S. Cudak, *Wybrane cechy współczesnego modelu życia małżeńskiego i rodzinnego*, [w:] *Pedagogika rodziny*, red. S. Cudak, wyd. Instytut Pedagogiki i Psychologii UJK, Kielce 2007.

⁷ Z. Tyszka, *Stan rodziny współczesnej a wewnątrzrodzinna socjalizacja dzieci. Sytuacja w Polsce na tle krajów o wysokim poziomie rozwoju*, [w:] *Socjalizacja i wychowanie we współczesnych rodzinach polskich*, red. H. Cudak, wyd. Filia Akademii Świętokrzyskiej, Piotrków Trybunalski 2001.

⁸ F. Adamski, *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, wyd. Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2002.

⁹ Cz. Cekiera, *Rodzina współczesna w Europie*, [w:] *Pedagogika rodziny*, red. S. Cudak, wyd. Instytut Pedagogiki i Psychologii UJK, Kielce 2007, s. 25.

Preferowana wolność jednostek i grup społecznych w społeczeństwach liberalnych przenosi się także na wolność często rozumianą pejoratywnie, we wspólnotach rodzinnych. Wolność od obowiązków rodzicielskich, wolność w funkcjonowaniu i wykonywaniu zadań w rodzinie i poza rodziną partnerów małżeńskich i dzieci. Przynosi to z jednej strony osobistą satysfakcję, zadowolenie, spełnianie własnych celów i aspiracji. Z drugiej natomiast strony osłabia więzi emocjonalne i społeczne, rozbija psychiczną strukturę rodziny. Powoduje to także wzrastający proces indywidualizacji członków rodziny, którzy żyją własnymi problemami, realizując własne ambicje, interesy i aspiracje życiowe.

Badania D. Ruskiewicz¹⁰ dowodzą, że w rodzinach współczesnych rodzice nie zaspokajają potrzeb psychicznych i społecznych dzieci, szczególnie potrzeby miłości, akceptacji, bezpieczeństwa, dialogu, życzliwego i bliskiego kontaktu fizycznego z dzieckiem. Stąd też stale wzrasta w ostatnich dziesięcioleciach liczba dzieci z poczuciem osamotnienia. Zjawisko to staje się rzeczywistym obrazem utrudniającym wychowawcze, opiekuńcze i socjalizacyjne funkcjonowanie rodziny współczesnej.

Konsekwencją wewnątrzrodziny procesów atomizacji życia członków rodziny jest dezintegracja stosunków emocjonalnych i więzi uczuciowych w środowisku rodzinnym. Powoduje to pewien rodzaj niekorzystnej sytuacji w funkcjonowaniu rodziny i kryzysowe uwarunkowania emocjonalno-społeczne w strukturach interpersonalnych między jej członkami.

Współczesne małżeństwa i rodziny przeżywają różne stany zagrożenia emocjonalnego, społecznego, aksjologicznego. W ich życiu występują coraz częściej konflikty, nieporozumienia, agresja, a nawet przemoc psychiczna i fizyczna. Narasta w niej nietrwałość, rozbicie, konsumpcjonizm, dysfunkcjonalność, osłabienie autorytetu rodziców, szczególnie ojca.

Przemiany modelu życia małżeńskiego i rodzinnego, kryzys w wielu aspektach w funkcjonowaniu partnerów małżeńskich i wspólnot rodzinnych jest istotnym paradygmatem nowego podejścia do tworzenia związków małżeńsko-rodzinych i związków alternatywnych dla tych prawnie ustanowionych. W obrazie rzeczywistości społecznych powstaje coraz więcej związków partnerskich mężczyzny i kobiety. Są one w coraz większym stopniu aprobowane i akceptowane przez rodzinę pochodzenia i środowisko lokalne.

Uwagi metodologiczne

Dynamiczne przemiany makrospołeczne dokonujące się we współczesnym świecie, w tym i w Polsce powodują ustawiczne zmiany dotychczasowego modelu funkcjonowania małżeństwa i rodziny. Nasila się trend w kierunku indywidualizacji

¹⁰ D. Ruskiewicz, *Realizacja opiekuńczo wychowawczej funkcji w rodzinach samotnego ojca*, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2005.

jednostek ludzkich. Małżeństwo i rodzina we współczesnym układzie społecznym wybierane są przez partnerów na własne ryzyko. Społeczeństwo w coraz większym zakresie, obok związków małżeńsko-rodzinych akceptuje i przyjmuje związki alternatywne, takie jak: życie kobiety i mężczyzny jako małżeństwo na próbę, związki kohabitacyjne, konkubinaty, rodziny zrekonstruowane, samotne rodzicielstwo z wyboru czy rodziny diasporowe.

Celem badań w podejmowanym opracowaniu jest poznanie preferowanych wyborów przyszłych związków małżeńsko-rodzinych i alternatywnych przez dorastającą młodzież.

W procedurze badawczej sformułowano następujący problem badawczy:

Jakie związki małżeńsko-rodziny i alternatywne preferuje w przyszłych wyborach życiowych dorastająca młodzież?

Przyjętą w procesie badawczym metodą był sondaż diagnostyczny, a techniką ankieta.

Badania przeprowadzono w II połowie 2017 r. w liceach regionu piotrkowskiego. W procedurze badawczej udział wzięły 182 osoby – młodzież z trzecich klas licealnych. Z tej liczby respondentów 97 stanowiły dziewczęta, a 85 chłopcy.

Analiza wyników badań

Rodzina tradycyjna na wzór rodziny pochodzenia i wcześniejszych wspólnot rodzinnych należy do przeszłości. Tworzy się nowy model funkcjonowania małżeństwa i rodziny. Młode pokolenie, dążąc, choć w późniejszych latach swojego życia, do zawarcia związku małżeńskiego i założenia rodziny, tolerancyjne jest jednocześnie wobec różnych form związków partnerskich, nieformalnych, które powstają i funkcjonują coraz częściej w rzeczywistości społecznej.

Planowanie przez badaną młodzież przyszłych form małżeńsko-rodzinych przedstawia tabela 1.

Zbiorcze wyniki badań ujęte w tabeli wskazują, że największy odsetek respondentów (71,4%) preferuje w swych przyszłych wyborach życiowych małżeństwo z jednym bądź większą liczbą dzieci. Badane kobiety częściej (77,3%) ten model życia małżeńsko-rodziny preferują, niż badani mężczyźni (64,7%). Młodzież wybierając tę formę życia rodziny nie neguje jednocześnie funkcjonowania konkubinatu w okresie życia przedmałżeńskiego. Świadczą o tej decyzji kohabitacyjnej w okresie narzeczeństwa, a nawet wcześniej, następujące wypowiedzi badanych:

- „Preferuję w przyszłym życiu małżeństwo z jednym dzieckiem, ale w okresie przed ślubem z pewnością zamieszkać z moją dziewczyną”;
- „Małżeństwo z dziećmi jest z pewnością preferowane w przyszłym moim życiu, obecnie jednak planujemy zamieszkać razem z moim chłopakiem”;

- „Pozytywnie oceniam życie w konkubinacie, lecz na krótki okres czasu, by lepiej wzajemnie poznać się. Preferuję jednak w przyszłości małżeństwo z dwojgiem dzieci”.

Tabela 1. Preferowane wybory młodzieży różnych form życia małżeńsko-rodzinych
N – mężczyźni =85, N – kobiety =97, N – ogółem=182

Lp.	Preferowane wybory młodzieży dotyczące form małżeńsko-rodzinych	Mężczyźni		Kobiety		Ogółem	
		N	%	N	%	N	%
1	Małżeństwo bezdzietne	2	2,3	1	1,0	3	1,6
2	Małżeństwo z dzieckiem (z dziećmi)	55	64,7	75	77,3	130	71,4
3	Konkubinaty bez dzieci	7	8,2	5	5,1	12	6,6
4	Konkubinaty z dziećmi	6	7,1	4	4,1	10	5,5
5	Małżeństwo na odległość	11	13,0	8	8,2	19	10,4
6	Singiel	4	4,7	2	2,1	6	3,3
7	Samotne macierzyństwo z wyboru	0	0	2	2,1	2	1,1
8	Ogółem	85	100,0	97	100,0	182	100,0

Przedstawione wypowiedzi respondentów dowodzą w sposób jednoznaczny, że życie w konkubinacie będzie okresem krótkotrwałym i przejściowym w celu dobrego poznania się, potrzeby bycia razem, próby przedmałżeńskiej, współczesnej mody życia we dwoje.

Są także wypowiedzi badanej młodzieży, które w sposób jednoznaczny określają, że preferują w swoich planach życiowych jedyną formę małżeńsko-rodziny w postaci zawarcia związku małżeńskiego poprzez ślub kościelny, bez wstępnego okresu życia kohabitacyjnego ze swoim chłopakiem, dziewczyną czy narzeczoną. Charakteryzują ten pogląd zdecydowane wypowiedzi w postaci:

- „Uważam, że tylko forma małżeńska wraz z dziećmi da mi szczęście”;
- „Tylko związek formalny, małżeństwo oraz dwoje czy troje dzieci jest możliwy ze względu na moją wiarę religijną”;
- „Mój system wartości wskazuje na przyszły związek małżeński oraz dwoje dzieci”;
- „Moja rodzina z pochodzenia była tradycyjna z dwojgiem dzieci, to ja również wzorując się na niej planuję małżeństwo z dwojgiem dzieci”;
- „Moja rodzina jest dużą wartością dla mnie, dlatego taką preferuję i pragnę stworzyć”.

Preferowane przyszłe wybory życiowe dorastającej młodzieży dotyczące zawarcia związku małżeńskiego oraz stworzenia rodziny z jednym bądź większą liczbą dzieci wynika, jak dowodzą badania, z następujących uwarunkowań:

- funkcjonuje w społeczeństwie polskim tradycja małżeństwa wraz z dzieckiem czy dziećmi,
- wartość rodziny jest uznawana i przyjmowana w hierarchii na czołowych miejscach,

- wpływ rodziny pochodzenia na preferowane wybory i plany małżeńsko-rodzinne swoich dzieci,
- stopień religijności rodziców i dzieci mają wpływ na kształtowanie poglądów i modelu przyszłej swojej rodziny,
- partnerzy, przede wszystkim kobiety, w małżeństwie i rodzinie z dziećmi odczuwają większą stabilizację życiową.

Bardziej optymistyczne wyniki badań przedstawiła A. Kwak w publikacji „Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja”¹¹ stwierdzając, że 89% młodzieży w przyszłym swoim życiu preferuje funkcjonowanie w małżeństwie wraz z dziećmi. Wyniki badań dotyczące planowania przez młodzież zawarcia związku małżeńskiego ukazane przez Annę Kwak (89%) i autora niniejszych badań (67,6%) dowodzą o pewnej niewielkiej różnicy w poglądach współczesnej dorastającej części społeczeństwa polskiego. Wskazane różnice w preferowanym modelu przyszłego życia badanej młodzieży wynikają z następujących przyczyn:

- badania Anny Kwak wykonane były w 2005 r., natomiast badania autora niniejszej publikacji w 2017 r. Przedział czasowy 12 lat może mieć znaczenie na przemianę poglądów, a nawet postaw młodzieży dotyczących przyszłego życia małżeńsko-rodzinnego na rzecz innych form alternatywnego funkcjonowania w kohabitacyjnych związkach;
- współcześnie znacznie oddala się w latach zawieranie formalnych małżeństw, często poprzedzone są one konkubinatem bez dzieci, a nawet z dziećmi. Stąd też część młodzieży na przyszłe swoje życie małżeńsko-rodzinne wyrażające preferowanie funkcjonowania w konkubinacie, podejmie decyzję o potrzebie zawarcia związku małżeńskiego;
- wybór przez młodzież przyszłego modelu małżeństwa na odległość jest, mimo odrębności od funkcjonowania tradycyjnego małżeństwa i rodziny, formalnie zawartym związkiem małżeńskim.

Należy wyrazić pogląd, iż wysoki odsetek badanej młodzieży (71,4%) swoje oczekiwania i preferowane przyszłe wybory życiowe wiąże z formalnym i prawnym związkiem małżeńskim oraz rodziną z jednym bądź większą liczbą dzieci. Wyniki tego badania należy uznać jako optymistyczny dla małżeństwa i rodziny, gdyż wiele uwarunkowań współczesnego świata nie jest korzystny dla funkcjonowania i rozwoju rodziny. Mimo jej licznych sytuacji kryzysowych małżeństwo i rodzina jako instytucja i wspólnota członków nie będzie z pewnością ulegać upadkowi.

Wyniki podane w tabeli dowodzą, że aż 10,4% badanej młodzieży preferuje w swoim przyszłym życiu „małżeństwo na odległość”. Charakterystyczne wypowiedzi respondentów z tej grupy młodzieży wyrażają przyczynę wyboru tego typu związku małżeńskiego:

¹¹ A. Kwak, *Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja*, wyd. Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2006.

- „Po zawarciu ślubu, moim pragnieniem jest doskonalenie kariery zawodowej za granicą”;
- „Związek małżeński z pewnością nie przeszkodzi mi w migracji zarobkowej za granicę”;
- „Dla młodych małżeństw trudno jest o wspólne własne mieszkanie, dlatego będziemy mieszkać osobno, każde z małżonków w rodzinie pochodzenia”;
- „Oddzielne małżeństwa są, moim zdaniem, dobrym rozwiązaniem, gdyż partnerzy mają większe poczucie wolności i niezależności od współmałżonka”.

Podane wypowiedzi badanej młodzieży dowodzą, że preferowane ich przyszłe wybory związane z małżeństwem na odległość uwarunkowane są następującymi przyczynami:

- małżeństwo nie będzie ograniczać w doskonaleniu zawodowym partnera,
- konieczność migracji zarobkowej jednego z małżonków,
- trudności ekonomiczne, zwłaszcza z możliwością uzyskania własnego mieszkania,
- wygodnictwo małżonków, po ślubie pragną mieszkać w swoich rodzinach pochodzenia,
- małżeństwa na odległość, unikają konfliktów, nieporozumień, mają większą wolność i mniejszą odpowiedzialność za wspólnotę małżeńską i rodzinną.

Więcej badanych mężczyzn (13,0%) preferuje wybór w przyszłym życiu małżeństwa na odległość, niż badanych kobiet (8,2%).

Niewielka część badanych respondentów (6,6%) preferuje w przyszłym swoim życiu wybór w postaci związku kohabitacyjnego. Wśród badanych nieco więcej jest mężczyzn (8,2%), którzy w swoim dorosłym życiu planują partnerski związek z kobietą. Tylko 5,1% badanych dziewcząt preferuje w przyszłości funkcjonowanie z partnerem, prowadząc wspólne gospodarstwo mieszkaniowe.

Oto wypowiedzi badanych, które charakteryzują ich poglądy na przyszłe wybory życiowe:

- „Związek formalny w postaci ślubu nie jest mi potrzebny, planuję w przyszłym swoim życiu partnerski związek”;
- „Wspólne życie z partnerką będzie próbą przedmałżeńską”;
- „Do czasu zawarcia związku małżeńskiego będę mieszkał razem z dziewczyną, by poznać się lepiej”;
- „Konkubinat bez dzieci jest wygodną formą dla życia i funkcjonowania w związku partnerskim”.

Konkubinat bez dzieci, jak wskazują badania, stanowi z jednej strony formę życia przedmałżeńską, z drugiej strony jest związkiem partnerskim, który w pełni zastępuje małżeństwo. Forma tej kohabitacji wypełnia partnerom wszystkie funkcje życia alternatywnego małżeństwa.

W preferowanych wyborach życiowych respondentów dotyczących przyszłego funkcjonowania małżeńsko-rodzinych znajdują się także związki konkubinatu z dzieckiem lub z dziećmi. Spośród badanej młodzieży tylko 5,5% preferuje

w swoim przyszłym życiu konkubinaty z dziećmi. W tej formie życia partnerskiego wyraża chęć przyszłego funkcjonowania 7,1% mężczyzn i tylko 4,1% badanych kobiet. Charakterystyczne ich wypowiedzi brzmiały:

- „Preferuję w przyszłym swoim życiu związek partnerski bez ślubu”;
- „W nieformalnym związku kohabitacyjnym z dzieckiem mężczyzna jest mniej odpowiedzialny za swoją rodzinę”;
- „Związek partnerski z dzieckiem będzie w przyszłości potrzebą zawarcia formalnego małżeństwa”.

Wypowiedzi badanych, szczególnie kobiet, dowodzą, że związek kohabitacyjny także z dzieckiem jest przejściowym stanem życia partnerskiego. Konsekwencją rodzenia dziecka w konkubinacie powoduje podjęcie decyzji o sformalizowaniu związku małżeńskiego.

Badania dorastającej młodzieży wskazują, że 3,3% respondentów preferuje w swoim przyszłym życiu samotność. Więcej badanych chłopców (4,7%) preferuje wybór życia singla, znacznie mniej kobiet (2,1%) wskazuje na potrzebę samotnego funkcjonowania. Decyzje swoje potwierdzają respondenci w sposób następujący:

- „W swoim życiu doświadczyłem wiele upokorzeń, agresji i przemocy ze strony ojca, dlatego też pragnę ułożyć sobie życie w samotności”;
- „Dla mnie kariera zawodowa jest ważniejsza, wybieram życie w samotności, by mieć więcej wolności i czasu wolnego dla siebie”;
- „Żadna dziewczyna nie podoba mi się, więc planuję życie samotne w przyszłości”.

Analiza wypowiedzi wskazuje na to, że do przyczyn planowania samotnego funkcjonowania w życiu w postaci „singla” należą:

- minione negatywne i przykre doświadczenia rodzinne,
- preferowanie wolności i samodzielności w przyszłym życiu,
- dominacja wartości prakseologicznych (kariery zawodowej) nad innymi wartościami, w tym wartością rodziny,
- brak upodobań do płci przeciwnej.

Mówiąc o swoich preferencjach, nieznaczna część respondentów (1,6%) wybrała jako formę życia małżeństwo bezdzietne. Zauważyć należy, że więcej mężczyzn opowiedziało się za taką formą (2,3%), niż kobiet (1,0%).

Niewielki odsetek badanych, którzy preferują małżeństwo bezdzietne, należy uznać za pozytywne zjawisko społeczne, familiologiczne i demograficzne. W czasach współczesnych obserwujemy w niektórych państwach europejskich, a także w Japonii oraz w Stanach Zjednoczonych pewną modę na bezdzietność lub znaczne odroczenie w latach urodzenia pierwszego dziecka po zawarciu związku małżeńskiego. Dla wielu małżeństw kariera zawodowa, naukowa, partnerstwo, przyjmowanie satysfakcjonującego stylu życia jest ważniejsze w życiu niż prokreacja, opieka, wychowanie i odpowiedzialność za losy rodziny i dziecka.

Najmniejszy odsetek badanej młodzieży (1,1%) preferował samotne rodzicielstwo z wyboru. Badane kobiety wybierające tę formę życia i funkcjonowania w społeczeństwie wyjaśniały, że:

- „Związek małżeński jest źródłem konfliktów i nieporozumień, negatywnym przykładem była moja rodzina i mój ojciec, który wszczynał często kłótnię i dlatego preferuje wybór samotnego i samodzielnego funkcjonowania z dzieckiem”;
- „Większą dla mnie satysfakcją niż małżeństwo jest spełniać się w przyszłej pracy naukowej. Zdaję sobie sprawę, iż małżeństwo i uzależnienie od partnera na pewno przeszkodziłoby w moim rozwoju. Myślę jednak w przyszłości o urodzeniu dziecka, by nie być samotną”.

Samotne rodzicielstwo z wyboru jest formą alternatywnej rodziny, która do niedawna była marginalnie traktowana w społeczeństwie w odróżnieniu od samotnego rodzicielstwa z konieczności (wdowy, rozwódki). Współcześnie samotne macierzyństwo z wyboru nie jest krytycznie oceniane przez środowisko lokalne i w globalnym społeczeństwie, gdyż ta forma życia rodzinnego pojawia się coraz częściej u kobiet wysoko sytuowanych ekonomicznie, z wysoką pozycją społeczną, realizowaną na wysokim poziomie karierą zawodową czy naukową.

Uwagi końcowe

Przemiany społeczne, gospodarcze, kulturowe powodują także zmiany w systemie wartości oraz w funkcjonowaniu małżeństwa i rodziny. Znaczenie rodziny tradycyjnej jak i współczesnej jest niezmiernie ważne zarówno w sferze opiekuńczej, wychowawczej, aksjologicznej w układzie wewnątrzrodzinnym, jak i w sferze rozwoju globalnego społeczeństwa.

W ostatnich dziesięcioleciach kondycja małżeństwa i rodziny została osłabiona. Uwidaczniają się w jej funkcjonowaniu różne sytuacje kryzysowe. Coraz więcej małżeństw ulega rozbiciu. Rozszerzają się także dysfunkcje w różnych sferach życia społecznego, emocjonalnego i aksjologicznego. Nietrwałość życia małżeńskiego-rodzinnego i ich dysfunkcje może prowadzić w konsekwencji do wyrażenia poglądu o upadku, a nawet zaniku rodziny jako formalnej grupy, instytucji społeczno-wychowawczej, opiekuńczej i wspólnoty jej członków.

Mimo krytycznej sytuacji w funkcjonowaniu małżeńsko-rodzinnym dorastająca młodzież, jak wynika z badań, w swych przyszłych wyborach życiowych preferuje małżeństwo z dzieckiem lub z dziećmi. Oznacza to, że związki małżeńskie i rodzina nie będzie w najbliższej przyszłości eliminowana z rzeczywistości społecznej. Należy wyrazić także pogląd, że młodzież, choć w niewielkim stopniu, również preferuje inne związki partnerskie, alternatywne do form małżeńsko-rodzinych. Związki te w obrazie społeczeństwa lokalnego występują jeszcze sporadycznie, ale ich społeczna akceptacja jest coraz bardziej powszechna.

Bibliografia

- Adamski F. (2002), *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, wyd. Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
- Becker G. (1990), *Ekonomiczna teoria zachowań ludzkich*, Warszawa.
- Cekiera Cz. (2007), *Rodzina współczesna w Europie*, [w:] *Pedagogika rodziny*, red. S. Cudak, wyd. Instytut Pedagogiki i Psychologii UJK, Kielce.
- Cudak S. (2007), *Wybrane cechy współczesnego modelu życia małżeńskiego i rodzinnego*, [w:] *Pedagogika rodziny*, red. S. Cudak, wyd. Instytut Pedagogiki i Psychologii UJK, Kielce.
- Kalisiewicz D. (2000), *Mała encyklopedia PWN*, wyd. PWN, Warszawa.
- Kawula S. (2006), *Kształt rodziny współczesnej*, wyd. Adam Marszałek, Toruń.
- Kiedos J. (2006), *Małżeństwo – rodzina – wychowanie w wypowiedziach Stefana Wyszyńskiego*, [w:] *Rodzina. Historia i współczesność*, red. W. Korzeniowska, U. Szuścik, Kraków.
- Kotlarska-Michalska A. (1993), *Małżeństwo jako przedmiot badań socjologicznych*, „Roczniki Socjologii Rodziny” Tom V.
- Kwak A. (2006), *Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja*, wyd. Uniwersytet Warszawski, Warszawa.
- Tyszka Z. (2001), *Stan rodziny współczesnej a wewnątrzrodzinna socjalizacja dzieci. Sytuacja w Polsce na tle krajów o wysokim poziomie rozwoju*, [w:] *Socjalizacja i wychowanie we współczesnych rodzinach polskich*, red. H. Cudak, wyd. Filia Akademii Świętokrzyskiej, Piotrków Tryb.
- Ruszkiewicz D. (2005), *Realizacja opiekuńczo-wychowawczej funkcji w rodzinach samotnego ojca*, wyd. Adam Marszałek, Toruń.